Kamupakin vastine Ympäristövaliokunnalle 15.2.2023

EU komission aloitteeseen liittyen, joka tähtää kertakäyttöpakkausten aiheuttaman jätteen vähentämiseen koko EU alueella.

Pakkausten tuottamiseen liittyy merkittäviä systeemisiä ongelmia. Nykyinen kertakäyttöön perustuva pakkausteollisuus perustuu volyymeille ja tuotteiden lyhyeen käyttöikää. Tästä aiheuttuu merkittävien jätevirtojen lisäksi luontokatoa ja hiilinielujen nopeaa ja laajamittaista vapautumista ilmakehään korkeahkosta 91% kotitalouksien kierrätysasteesta huolimatta. Kierrätyksestä tulevat kuidut lyhenevät jokaisella kierroksella ja ovat käyttökelvottomia n. 5 kierron jälkeen ja vain 7% raaka-aineesta paperi ja kartonkiteollisuudessa tulee kierrätetyistä materiaaleista Suomessa, siinä missä Euroopassa kierrätysaste on 50% johtuen teollisesta rakenteesta ja raaka-aineiden saatavuudesta eri puolilla Eurooppaa.(luvut: metsäteollisuus ry)

Tutkimuksen mukaan jokainen eurooppalainen tuottaa keskimäärin lähes **180 kiloa pakkausjätettä vuodessa** (lähde: Euroopan komission Suomen-edustusto).

Pakkausteollisuus on osana vastinettaan EU:lle teettänyt selvityksen kertakäyttöisten ja uudelleen käytettävien pakkausten elinkaarivaikituksista Rambollilla, joiden perusteella kertakäyttöiset pakkaukset näyttäisivät pärjäävän hyvin vertailussa uudelleenkäytettäviin pakkauksiin. Lähtöoletukset näissä laskelmissa ovat silminnähden epärealistisia tai puutteellisia, ellei jopa tarkoitushakuisesti valittuja, ja niitä tulisi täydentää soveltuvin osin paremmin vastaamaan skaalatun uudelleenkäyttöjärjestelmän toiminnallisia ominaisuuksia.

Uudelleenkäytettäviin pakkauksiin pohjautuvan panttijärjestelmän operaattorina Kamupak on tehnyt operatiivisiin toimintoihimme pohjautuvan elinkaarianalyysimallin, jota olemme myös pystyneet täydentämään keräämällä tietoa järjestelmän toiminnasta parin vuoden ajalta. Tämän lisäksi LUKE on tutkinut aihetta toistaiseksi

vertaisarvioimattoman tutkimuksen puitteissa ja heidän tuloksensa noudattelevat pääosin analyysiämme.

Oleellisimmat johtopäätökset yhtenäisen Uudelleenkäyttöä tukevan panttijärjestelmän elinkaarilaskelmista suhteessa teollisuuden esittämiin väitteisiin ovat tässä:

Hajautettu pesu:

- Hajautettu panttijärjestelmä ei vaadi erillistä veden lämmitystä pesua varten erityisesti hajautetussa pesumallissa, jossa ravintolat vastaavat pakkausten puhdistamisesta omavalvonnan puitteissa. Ravintoloiden normaalia toimintaa on pesukoneen käyttö pestäessä ruuanlaitossa tai asiakkaiden käytössä olevia astioita, jolloin kertakäyttöisten astioiden osalta tulee laskennallisesti huomioida vain ne energian ja pesuaineiden käyttöön liittyvät marginaalikulutukset, joita pesusta syntyy. Tämä vaikuttaa merkittävästi laskentaan ja pesun vaikutuksiin elinkaarilaskelmalle.
- Hajautetussa toimintamallissa, jossa pakkausten hygieniasta vastaavat asiakkaat (esim. ravintolat), logistiikan tarve on hyvin pientä suhteessa keskitettyyn uudelleen käytettyjen pakkausten keräilyyn (Kamupakilla ei ole kahdessa vuodessa syntynyt tasaustarvetta kertaakaan, mutta mallinnuksen osoittavat tarvetta syntyvän, kun verkosto laajenee ja tihenee)

Keskitetty pesu:

- Keskitetyssä pesussa energian ja pesukemikaalien käyttö ovat merkittävä ympäristövaikutusten lähde. Rambolin tutkimuksen oletus keskimääräisestä energiamiksistä vaikutuksia arvioitaessa ei ole kuitenkaan käytännöllinen oletus, sillä keskitetyn pesun järjestäjällä on uudelleenkäytön ympäristövaikutusten minimoimiseksi merkittävä motiivi ja tarve hyödyntää uusiutuvia energialähteitä osana laitteiden käyttöä, jolloin vaikutus energiasta tulee olemaan marginaalinen suhteessa teollisuuden esittämiin lukuihin.

- Keskitetyn pesuoperaation järjestäminen tiheään taajamaa on mahdollista järjestää logistisesti tehokkaasti johtuen lyhyistä siirtymistä kaupungin sisällä, palautuspisteiden seurantadatasta ja suurista volyymeistä keräilypisteillä. Toiminta mahdollistaa myös hajautetun pesumallin satunnaisten pakkausten tasaustarpeiden toteuttamiseksi.

Pakkausten kierrot

- Uudelleen käytettävien Pakkausten kestävyys on merkittävästi suurempaa, kuin pakkausteollisuuden Rambolilla teettämissä laskelmissa ja kiertomäärät valmistajien antamien tietojen pohjalta liikkuvat keskimäärin useissa sadoissa kierroissa, valmistajasta riippuen.

Näiden lisäksi on syytä nostaa esiin näkemyksemme seuraaviin asioihin:

- Yksittäinen Uudelleenkäytettävä pakkaus säästää 6-8kg pakkausjätettä käyttöikänsä aikana
- Alustavat Elinkaarilaskelmamme pohjalta uudelleenkäytettävät pakkaukset vähentävät pakkausten CO2 päästöjä ainakin 73% (vertailuarvoina käytetty Huhtamäen elinkaarilaskelmia tuotteilleen)
- Pakkausten palautumisaste on Kamupakilla uudelleenkäytettävissä astioissa panttisysteemin ansiosta noin 90%. Keskimääräinen kiertonopeus on viisi päivää.
- Erillinen LCA laskelma uudelleenkäytettäville pizzalaatikoille osoittaa uudelleenkäytettävien pizzapakkausten pärjäävän kertakäyttöisiä pizzalaatikoita paremmin 18 vaikutuskategoriassa 22 kategoriasta. Nämä tulokset ovat sovellettavissa myös käytössämme oleviin pakkauksiin.
- Panttijärjestelmä mahdollistaa materiaalikierron tehokkaan sulkemisen ja raaka-aineiden palauttamisen kierrätystä varten säästäen raaka-aineiden uudelleenprosessoinnin kustannuksissa.
- Kertakäyttöiset pakkaukset aiheuttavat raaka-aineiden kautta luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä ja metsäkatoa, lyhyen käyttöikänsä ja

laadullisen heikkenemisen vuoksi kuidut eivät ole hyödyllisiä uusiopaperin tai kartongin valmistamiseen suhteellisen pienen kiertomäärän jälkeen, jolloin jätteiden käsittelyprosessit vapauttavat alkuperäiseen puuhun sitoutuneen CO2 ilmakehään nopealla syklillä, jonka vuoksi kertakäyttöiset pakkaukset eivät ole kestävä puun käyttökohde tulevaisuudessa.

- Nykyiset kuitupohjaiset puuperäiset pakkausten raaka-aineet eivät nykyisellään ole tyydyttäviä uudelleenkäytettävien pakkausten raaka-aineina johtuen pääosin niiden fossiilisia raaka-aineita heikommista ominaisuuksista mm. mikrotuksen suhteen. Kuitenkin uudelleenkäytössä pakkausmateriaalien ympäristövaikutukset vastaavat noin kolmannesta CO2 päästöistä fossiilisia raaka-aineita hyödynnettäessä, jolloin biopohjaisten raaka-aineiden avulla voisi olla saavutettavissa merkittäviä päästösäästöjä uudelleenkäytettävien pakkausten valmistuksessa. Lisäksi eräät puupohjaiset materiaalit voivat mahdollistaa antiseptisiä ominaisuuksia pakkauksille parantaen entisestään tuoteturvallisuutta, jolloin tästäkin näkökulmasta puutuoteteollisuuden mahdollisuudet tukea uudelleenkäyttöön pohjautuvaa kiertotaloutta ovat merkittäviä uusilla tuoteinnovaatioillaan, joiden arvonlisä on myös merkittävästi kertakäyttöisiä pakkauksia suurempaa.
- Jotta logistiikka voi olla tehokasta tulee palautuspisteverkoston olla tiheä, jotta nämä logistiset skaalaedut saadaan tehokkaammin hyödynnettyä ja skaalauksen mahdollistamiseksi tuki tiheän keräyspisteinfrastruktuurin rakentamiseen voi yhteiskunnallisen edun nimissä olla tarpeen.
- Skaalan luomiseksi tarvitaan myös datainfrastruktuuria, jonka avulla useat uudelleenkäyttötoimijat pystyvät toimimaan rinnakkain, tarkoittaen avointen API rajapintojen kautta kulkevaa tietoa panttien hyödyntämisestä erilaisissa uudelleenkäyttötarkoituksissa ja uudelleenkäytettävien pakkausten ja pantin hyödyntämisen sujuvuutta eri panttijärjestelmienkin kesken.